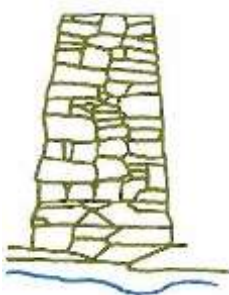

Lysejordet i dag

før det går tapt?

Lysakervassdragets venner

© Lysakervassdragets venner 2025
bilag til Fodnytt 62

John Tibballs, redaktør

Forside: Luftfoto, Lysejordet, våren 2024

© 2025 Norkart AS/Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune

Lysejordet i dag – før det går tapt?

Oppsummering

Et vedtak om å grave tunnel fra Lysejordet for en høyspentledning utgjør en eksistensiell trussel mot det største friluftsområdet i Oslos ytre bydeler i vest. Områdets verdi som arena for friluftsliv fikk ikke Lysakervassdragets venner anledning til å bevise overfor myndighetene som laget vedtaket. Det som kunne og skulle blitt forelagt beslutningstakerne presenteres i dette heftet.

Det vi har av åpent terreng på Lysejordet ble til gjennom 450 millioner år og illustrerer mye av den lokale geologiske historien, særlig for fire epoker: ordovicium, devon, perm og kvartær. Bergartene som vi finner, forteller denne historien samtidig som den forklarer hvordan akebakken og sletta er blitt som de har blitt.

Området rundt Lysejordet har gitt oss flere tegn på hvordan mennesker tok Lysejordet i bruk i det landet steg opp fra havet etter istiden. Både steinalder og jernalder er det spor etter, men det var først på 1800 tallet at skogen ble ryddet og elva ble tatt i bruk som kraftkilde på et av de få stedene hvor tilgang til Lysakerelva var mulig i dens ellers bratte og dype dal. Først ble det en gårdskværn og så en kommersiell stor mølle som utnyttet elvas fall. Dette krevde rydding av skog og bygging av veiene som har blitt til dagens turveier.

Etter hvert som skogene rundt Lysejordet ble bebygd gikk friarealene over fra å være *Rolighetsbråten*, med havnegangen for jordbruksindustriens hester, til å bli *Lysejordet*, et godt gjemt område for friluftslivet. Langt fra rådhuset og på grensen til nabokommunen fikk det kun sporadisk oppmerksomhet fra myndighetene. Barnehagene, skolene og idretten har brukt og bruker området på hver sin måte. For folk som bodde rundt er det en oase hvor hunden kan løpe fritt, ... og tankene også.

Noen naboer har fulgt med gjennom årstidene med vær og vind i flere tiår. De har observert hvordan akebakken og sletta passer inn i geografien. De kjenner til hvor vannet renner etter regnværsdager, hvor skolebarn bygger hytter, hvor rådyrene gjemmer seg fra hundene, hvor grevlingen har sitt hi, hvordan hauken fanger sitt bytte og mye mer.

Så kom myndighetene og, på grunnlag av et formiddagsbesøk, bestemte at dette kunne ødelegges med stein og asfalt og rigg og støy med den sleive bemerkning at det skulle tilbakeføres «så langt det lar seg gjøre». De samme naboene som har fulgt med, mener at skadene blir så store at Lysejordet mister sin verdi for friluftslivet.

Om vi blir hørt i det videre arbeidet eller ikke, skal dette heftet foreligge som dokumentasjon på hvilke verdier Lysejordet representerer og hvor lite egnet det er som anleggsområde.

FÒÐNYTT – 62

januar 2025

Innholdsfortegnelse

Historikk	1
Hvordan akebakken og sletta ble til	3
Urtiden	3
Avsetning i havet og epoken ordovicium	3
Kaledonsk fjelldannelse og epoken devon	4
Osloriften og epoken perm	4
Istiden	7
Landheving	7
Mennesker kommer	8
Innvandring i steinalder	9
Jernalder	9
Kirkens tid	9
Kongen selger	9
Jordbruk	10
Møllebruk	10
Sandtak	11
Fortetning	11
Infrastruktur	12
Idrettsbruk	13
Skolebruk	14
Barnehagene	15
Forhold i dag	16
Grunnvann	16
Dalsiden i øst	16
Skog	16
Gamle beitemark	17
Dyr	17
Ullern mølle	18
Varmestua	18
Adgang til Lysejordet	18

Hvorfor lage et Fodnytt om Lysejordet?

Historikk

Lysakervassdragets venner ble stiftet i 2005 fordi Lysakerelva, som skiller Oslo og Bærum kommuner, var blitt utpekt som prøvevassdrag for Norges arbeid med det europeiske vanddirektivet¹ som skulle forbedre vannkvalitet i kontinentets vassdrag. Lysakerelva ble ansett som typisk for mindre vassdrag rundt Oslofjorden, samtidig som vannkvaliteten var rimelig bra og kunne være en referanse for andre vassdrag.

De vassdrags- og naturansvarlige i kommunene skjønnte at elvas vannkvalitet var avhengig av at de grønne arealene langs breddene var i god stand. De satt i gang en reguleringsprosess for å sikre dem mot fremtidig inngrep. Kommunedelplanene for Lysakervassdraget (KDP) ble vedtatt i kommunenes organer i 2017, og etter noen klager over at eldre skog på privat grunn ble fratatt mulighet for utbygging, ble KDPene stadfestet av Miljødepartementet i 2018. Prosessen hadde tatt vel fjorten år.

Den hadde nemlig begynt i 2004 da kommunene bestilte en omfattende studie av det biologiske naturmangfoldet² i nedbørsfeltet. I studiet ble planområdet, som opprinnelig inkluderte hele Sørkedalen, delt i en rekke teiger langs elva med beskrivelse av hver naturtype.

Da det ble klart hvor verdifull naturen langs elva er, uttalte Statsforvalteren at mange av arealene fortjente sterkere vern enn det som kommunal regulering gir. Deres betingelse for å starte arbeidet var at KDPene måtte først vedtas. Tidlig i 2020 gikk det ut en invitasjon til kommunene om en dialog om vern. I pandemiedstengt tilstand utredet kommunene saken. De bestilte en sammenstilling av flere naturstudier for å sikre at naturverdiene var tilstrekkelig til å forsvare et naturreservat. Sammenstillingen³ som fokuserte særlig på nyere studier av insektliv, kom til at hele dalen og særlig våtmarka like sør for Lysejordet fortjente den høyest mulige vurderingen. I 2023 tilbød kommunene betydelige arealer til vern under ordningen *Frivillig vern av skog*. Disse inkluderte hele skogen som omringer sletta på Lysejordet. Tidlig i 2024 kunngjorde Statsforvalteren oppstarten med et forslag for naturreservat som dekket skogen mellom demningen til Bogstadvannet og den på Fåbro.

I 2018 søkte Statnett om å fornye strømledningen mellom Hamang ved Sandvikselva og den store transformator ved Smestad. Langs kraftgaten som ble etablert på 1920-åra skulle de gamle lave mastene erstattes med høyere,

¹ Vanddirektivet heter egentlig EUs rammedirektiv for vann (2000/60/EF) ble innført i Norge gjennom forskrift om rammer for vannforvaltningen ([vannforskriften](#)) i 2006. Forskriften gir føringer for en helhetlig vannforvaltning.

² Blindheim, T og Friis, H, 2006, [Naturverdier langs Lysakerelva i Oslo og Bærum kommuner](#), SisteSjans rapport 2006-09.

³ Stefan Olberg, Torbjørn Høitomt, Maria Hertzberg, Øivind Gammelmo, John Gunnar Brynjulvsrud, Siri Khalsa, Alexander Nilsson, Helene L. Jensen, Ole J. Lønnve, Kjell Magne Olsen, Terje Blindheim, 2023 [En sammenstilling av naturverdiene langs Lysakerelva](#) Biofokus rapport 2023-036, Stiftelsen Biofokus, Oslo

slankere master for å løfte ledningskabler opp fra 10-15 meter over bakken til 30-35 meter. Maksimumspenningen økes fra 300 kV til 420 kV. Sammen betyr disse endringene at den elektromagnetiske feltstyrken på bakkenivået ville halveres.

Det har vært en politisk stemning mot etablering av luftledninger for elforsyning særlig gjennom tettbygd strøk. For å hensynta dette ble Statnett pålagt å utrede alternativer med nedgravde strømkabler. Utredningen så på flere alternativer som enten var betraktelig dyrere, eller som kom i konflikt med annen infrastruktur; den teknisk sett mest hensiktsmessige løsningen var og er luftkabler. NVE var enig, selv om kraftgaten går gjennom områder i Oslo og Bærum som siden 1920 har blitt utbygget med både villaer og leilighetskomplekser. Naboene til kraftgaten brukte store ressurser på å få kommuneledelsene til å påklage NVEs beslutning. Etter at kommunevalget 2023 ga makten til de politiske partiene hvor disse beboernes innflytelse står sterkest, ble Energidepartement (ED) satt under stort press blant annet med en rapport om de sosioøkonomiske verdiene som ville komme av å frigjøre kraftgaten for utbygging. Tross EDs skepsis til Oslo kommunes evne til å utløse disse verdiene⁴, og NVEs og Statnetts tidligere råd om det motsatte, ble det 4. april 2024 utstedt et vedtak⁵ hvor Statnett ble instruert om å legge strømkablene i en tunnel som skulle graves fra Lysejordet. Av de to alternativer var øvre tverrslaget aldri egentlig realistisk, mens det andre innebærer ødeleggelse av friområdet for å tilrettelegge for rigg og tungtrafikk.

Tross henvendelse, fikk Lysakervassdragets venner aldri anledning til å vise Energidepartementet hvilke verdier som vil gå tapt med et tunnelprosjekt på Lysejordet. Departementet skrev at en befaring hadde blitt holdt, men det foreligger ingen dokumentasjon på hvem som deltok.

Vannforskriften skal sikre helhet i vannforvaltning, men lovgivningen motarbeider dette målet. For tiden er fire for elva avgjørende saker under behandling ved fire forskjellige offentlige etater med, i to tilfeller, eksterne konsulenter som skriver dokumenter som vil styre Lysakerelvas friområder i flere år fremover. Etatene har hvert sitt ansvar under forskjellige av landets lover: energiloven, naturmangfoldloven, vannressursloven og plan- og bygningsloven. Det argumenteres, for eksempel, at Energidepartementets vedtak ikke gjelder vassdraget, men dette beviser manglende kunnskaper om hvordan vann oppfører seg på Lysejordet.

For å vise bindingen mellom disse sakene og samvirke mellom elva og kantvegetasjonen og drenering mot elva presenterer vi i dette vedlegget til vårt medlemsblad, resultatene fra vel tretti års observasjoner på Lysejordet.

Lysakervassdragets venner oppfordrer Oslo og Bærum kommuner til å stille følgende krav til planarbeidet for et graveprosjekt på Lysejordet:

Hvis tilbakeføring ikke kan gjenopprette Lysejordets verdier for natur og for friluftsliv, må et av alternativene brukes.

⁴ Brev fra Oslos byrådsleder til Energidepartementet datert 21.02.2024 [https://einnsyn-fillager-api.api.oslo.kommune.no/fil?virksomhet=976819837&filnavn=c7e922f6e58a46ab97277a69ca567681_f24b2fccb9b59c1f0f8fdbf8fcecebbe.pdf]

⁵ Energidepartementets vedtak: [Statnett SF - Klage på vedtak om 420 kV kraftledning Hamang-Bærum-Smestad](#)

Hvordan akebakken og sletta ble til

Lysejordet har ikke tiltrukket seg geologenes oppmerksomhet. I øst og i vest har geologer brukt flere år på detaljerte undersøkelser, men akkurat området mellom Vækerøveien og Lysakerelva er bare blitt synsført for å se det store bildet. Dette er imidlertid nok til at sletta og bakken kan settes inn på sin riktige plass i den geologiske historien.

Lysejordet er et kort, bratt og bred sidedalføre som strekker seg i en nordøstlig retning opp fra Lysakerelva. Dalens utforming er bred fordi den er gravd ut av is og ikke av vann.

Urtiden

I urtiden beveget landmassene da store smeltemasser i jordas indre hev seg langsomt rundt i strømninger drevet av den intense varmen i kjernen på vår planet. De kom sammen og ble det samlede kontinentet *Pangea* – «hele jorda». Strømningene rev *Pangaea* fra hverandre og vårt skorpestykke, *Baltika*, begynte å drive for seg selv. I lange tider var vår del av *Baltika* på kanten av det lille kontinentet.

Avsetning i havet og epoken ordovicium

Lysejordets plassering var utenfor vest eller nordvestkysten av den drivende *Baltika*, ute på kontinentalsokkelen. Havdybden varierte, på en tidsskala på millioner av år.

Dyreliv begynte å utvikle og formere seg i havet for ca. 550 millioner år siden. Da *Baltika* nærmet seg ekvatorene førte luften fra det varme havet store nedbørsmengder innover land. Silt ble vasket utover kontinentalsokkel samtidig som havets døde skalldyr sank til bunns. Når *Baltika* vippet seg slik at havet ble grunt, bygget det seg opp rev av kalk, som døde når havet ble dypt igjen. Silt, kalk og skalldyr blandet seg lagvis på kontinentalsokkelen gjennom to av jordas lange geologiske epoker: kambrium og ordovicium fra 500 til 440 millioner år siden. Det ble til kalkskifer med forskjellige utseende. Tribolittfossiler, som finnes i dalsiden ovenfor Lysejordets sletta, hører til en slekt som er 460 (± 10) millioner år gamle, dvs. fra midten til sent i ordovicium.⁶

⁶B. Gudveig Baarli *Fossilboka fossiler i Oslofeltet*, Forlaget Vett & Viten, Nesbru 2008. s.264

Skifertyper

Det tar millioner av år før tyngden av vann og overliggende avsetninger komprimerer lag med silt og kalk til tett skifer. Tusen års avsatte sediment blir til et ettmillimetertykt lag. Fra Asker i vest til Grorud i øst kan skalldyrenes evolusjon følges gjennom deres fossiler i de mange skiferlagene. På Lysejordet hvor det er lite kalk fordelt i det mørkegrå skiferen, er disse tilskrevet Oslo gruppe og etasje 4b i lagrekken.

Den eksponerte skifer viser forskjellige motstandsevne mot issprengning og forvitring. Der hvor lagene er brettet opp til en høy vinkel, går forvitring fortere enn der hvor lagene ligger horisontalt. Langs dalsiden øst for sletta ligger det brede områder med småsprengt skiferbiter og i skjæringen langs turveien mot sør skalles det av skiferflak i håndsstørrelse. Når vi kløver steinflakene, finner vi ofte synlige rester etter planter eller havdyr.

Da den kontinentale driften hadde brakt *Baltika* til breddegrader hvor det ble lite nedbør og mindre deponering av silt. I stedet ble mengder med sand blåst på havet og la seg på bunnen sammen med kalk fra dyrene. Av det ble det kalksandstein. Langs Lysakerelva markerer denne bergarten slutten på ordovicium.

Driften nordover fortsatte og *Baltikas* klima ble igjen fuktig. En ny geologisk epoke begynte: silur, men skifer fra denne finner vi først et par kilometer oppover Lysakerelva, ved Grinidammen og nordover.

Kaledonsk fjelldannelse og epoken devon

Ett hundre millioner år passerte, frem til epoken som geologer kaller devon. *Baltika* var kommet nord for ekvator da det sneiet bort i *Laurentia*, et større kontinent som vi kjenner igjen i dag som Skottland, Grønland og Labrador. Kontinentalsoklene møttes bortenfor Vestlandet. I kollisjonen skled jordskorpen til *Laurentia* delvis opp over *Baltika*. Høye fjell ble dannet i en lang fjellkjede som vi har rester av i Jotunheim og nordover.

Bak fjellkjeden var ikke skiferlagene som ble lagt ned på kontinental-sokkelen, helt forsteinet. Under forskyvningen mellom platene ble skiferen skjøvet sammen i folder slik at lagene som hadde ligget flatt, fikk alle mulige helninger.

Som landet ligger i dag skjedde kollisjonen i nordvest og de største «bølgene», inkludert Lysejordet, ligger på tvers av denne retningen. Flere steder rundt Lysejordet er helningen i skiferlagene nesten vertikal. Selve sletta og akebakken ligger faktisk i en bølgedal i foldene. Lysakerelvas løp følger grensen mellom en eldre skifer på østsiden og en yngre skifer i Bærum.

Osloriften og epoken perm

Etter enda 100 millioner år gikk de tektoniske kreftene som hadde ført *Laurentia* og *Baltika* sammen, i revers. Et landskap som lignet dagens Island utviklet seg mellom Porsgrunn og Mjøsa da en rift åpnet seg. I denne geologiske epoken, som heter perm, ble det tektonisk aktivitet med vulkanutbrudd og store forkastninger i jordskorpen. Fra den tiden har vi like øst for Lysejordet den avlange Ullernåsen med sin vulkanplugg og ryggrad av bergarten syenittporfyr.

I flere episoder gjennom 30 millioner år, presset magma seg opp fra store kamre og inn i og gjennom jordskorpen hvor den størknet i sprekker i skiferlagene. Ikke bare var bergartene i gangene harde, varmen som de avga herdet også skiferen omkring dem. De harde gangene fikk store innvirkning på terrenget som vi har i dag. De fortsetter å påvirke hvordan grunnvannet strømmer ned fra Ullernåsen.

Utfra forskjeller i sammensetningen av bergartene (se **Litt mineralogi**) skiller man fire hoved episoder da magma ble presset opp i jordskorpa. Magma nådde overflaten noen enkelte steder som Ullerntoppen. Ellers presset den seg opp til forskjellige høyder i skiferen, noen steder langs med lagene, andre steder gjennom lagene.

To geologer⁷⁸ undersøkte gangene mens de hadde reiseforbud under annen verdenskrigs okkupasjon. Dessverre dekket ikke disse undersøkelsene feltet mellom Lysakerelva og Vækerøveien. Der var det tett skog bortsett fra selve beiteområdene til Emil Lyse.

Med GPS kan mange av de synlige gangene i skogen og i gatene, i veiskjæringer og ved utbyggingstomter plottes over på geologikartet. Dette har latt oss følge hoved magmagangene fra elva opp mot Vækerøveien. Flere av gangene fikk betydelig innvirkning på utforming av Lysejordet. Den ene av diabas, med mye feltspat og noe kvarts, kan følges fra Ullernåsen til Haslum. I Sæthers⁷ liste for Bærum har den nummer 951; i Dons⁸ liste for Ullernåsen har den nummer 55. Den er 6 meter tykk med en 3-meter tykk kjerne med mer kvarts, og to ytre deler med mindre kvarts.

Litt mineralogi

Magmagangene er dannet av flere forskjellige bergarter. Alle disse bergarter inneholder feltspat som er et lysfarget mineral. Den består av elementene oksygen (O), silisium (Si), aluminium (Al) og natrium (Na). Natriumet kan være delvis eller nesten helt erstattet av enten kalium (K) eller kalsium (Ca), men ikke begge samtidig. Mengden K eller Ca i feltspaten, og størrelsen og fasongen til dens krystaller brukes til å skille bergartene.

Bortsett fra kvarts er de øvrige mineralene i en magmabergart gjerne mørkere. De inneholder blant annet klor (Cl). De mørke mineralene er mindre stabile; over tid reagerer de med hverandre eller med grunnvann.

Den tredje karakteristikken til en magmabergart er størrelsen til mineralkrystallene. Små krystaller forteller at magmaen størknet raskt, store krystaller at den ble avkjølt langsomt.

Rundt Lysejordet er de eldste magmagangene av *mænaitt*. Den har synlige krystaller av feltspat med noe Ca, og kloritt som det mørke mineralet. Mange magmaganger kalles *diabasganger*. De har små krystaller av feltspat med mye Ca og med pyroksen som det mørke mineralet. Den yngste magmagangen er av bergarten *syenitt* som har noe kvarts, og mye feltspat med K.

⁷ Egil Sæther *The dykes of the Cambro-Silurian lowland of Bærum*, Norsk Vidensk. Akad. i Oslo I Mat.-Naturv. Klasse. 1947, No. 3.

⁸ Johannes A. Dons *Compound volcanic neck, igneous dykes and fault zone in the Ullern-Husebyåsen area*, Oslo, Norsk Vidensk. Akad. i Oslo I Mat.-Naturv. Klasse. 1952, No. 2.

Den var den siste magmagangen som ble dannet i vårt område. Flere ganger fra tidligere aktivitet krysser dalen med retning SSØ-NNV. De er av diabas med kalsium feltspat og biotitt som de vesentligste mineraler. En kan følges mot sørøst fra nordøsthjørnet på sletta til Lysehagan.

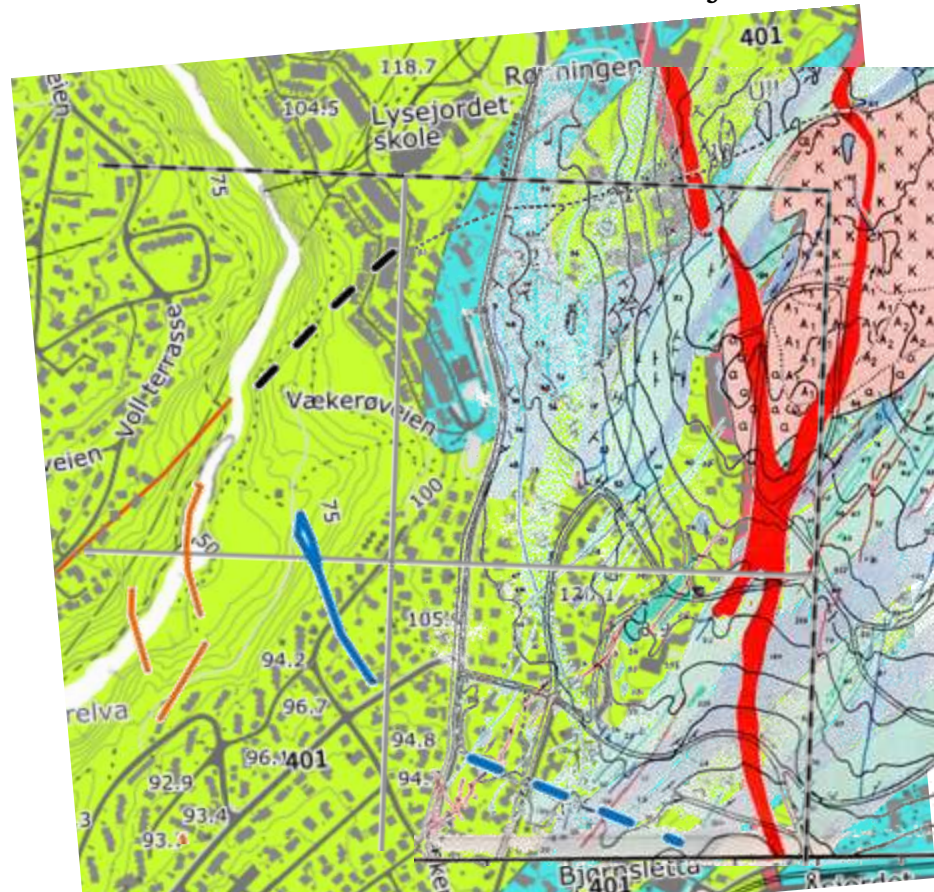
Den kan være en forlengelse av

diabasgangen nr. 14 i Dons⁸ liste som kan følges fra Bjørnsletta skole til busstoppen *Lyseveien*.

Det er mulig å tolke terrenget sørvest for huset

Roligheten til at denne diabasgangen fortsetter nordover. I 1976-77 la Oslo VAV et overløp i skråningen her og kan ha opplysninger om grunnforhold. Sør for sletta og for bakevjen i Lysakerelva nedenfor gangbrua finnes det enda to magmaganger som innsnevrer elva i betydelig grad.

Til sammen spilte disse gangene en vesentlig rolle i utforming av Lysejordet under istiden.

Magmagangene rundt Lysejordet: Dons kart over Ullernåsen (til høyre) er her satt sammen med NGUs berggrunnskart (som må roteres litt fordi det er et internettkart fra Kartverket). Over disse er lagt våre egne oppmålinger av fem av gangene rundt Lysejordet. Blå linjer: diabasgang, streker Dons nr 14; helstrek egen måling. Svarte streker: egen måling av strekning mellom Dons nr 55 (småprikkete) og Sæthers nr 951 (midbrun). Orange linjer: øvrige ganger. Det røde er Ullernåsens massiv syenittporfyrgang.

Denne diabasgangen nederst langs turveien kan følges opp til Lysehagan og kan være forlengelsen av Dons nr 14. Dens nedre ende ble sprengt vekk for å legge avløpsledningen mot kummen som er merket orange.

Istiden

Etter permtidens tektoniske aktivitet var over, fulgte det over tohundre millioner år som ikke har etterlatt synlige spor på Lysejordet. Isen, som først lå tykt over landet for 1,6 millioner år siden, fjernet de siste av mange hundre meter med skifer, og kunne nok fjernet mer hadde den ikke møt motstand fra magmagangene. I akebakken er det ikke tegn til magmaganger. Der har isen kunnet grave ganske fritt.

Isen var særlig effektiv der hvor forkastninger hadde forekommet i permtiden. På sin vei ned fra Bogstadvannet til Oslofjorden følger Lysakerelva en serie slike svakheter i skiferfoldene. Mange steder langs elvedalen har isen også etterlatt tydelige skuremerker, gjerne på magmaganger.

Det var istidens siste fase som utformet Lysejordet som vi kjenner det. Da det enorme trykket fra den mange 100-meter tykke iskappen minket, begynte havvann å presse seg inn under isen. «Sørkedalsbreen» fortsatte å flyte utover. I kontakt med havvannet smeltet isen og slapp materialer som den hadde brakt med seg nordfra. Dette ble avsatt på forskjellige måter. Nedenfor *Roligheten* er det et sanddelta hvor ble det deponert nok til at det lønte seg å ta ut sand. En mindre sandforekomst ligger nedenfor hustomtene innerst i Kvernveien. Ryggen som *Roligheten* står på, ble ikke gravd vekk av isen fordi minst en mektig magmagang beskyttet den svakere skiferen fra isens tæring.

Avsetninger

Det som isen brakte med seg, var hovedsakelig et finmalte støv som drysset ned på havbunnen og blandet seg med skjeletter fra plankton. På slakere bunnpartier ble dette til et tykt lag med tungt, saltvannsmettet marineleire. Isen slapp også enkelte runde steiner som hadde sitt opphav milevis nordover.

Inne i isen rant det breelver som førte smeltevann under høyt trykk og fullt med sand. Da denne elvestrømmen møtte det stille havvannet ble sanden avsatt, gjerne som et delta.

Landheving

Etter isens tyngde lettet, begynte landet å heve seg. Ovenfor Øraker ble det en trang fjordarm og, helt innerst, en vid, grunn bukt som er dagens Lysejordet. Inne i bukten var tidevannets svingninger svake. Leiret på bunnen ble utjevnet og tidvis tilført sand vasket ut fra sanddeltaet. Resultatet er dagens slette som består lagvis av tett marin leire med rullesteiner og sand som er vannførende. Langs turveiene ned mot gangbrua siger det vann ut fra skråningen i to ganske bestemte dybder, og det pipler ned i veigrøften. Det er sandlag som ligger på disse dybdene og som bringer vann fra hele sletta og fra åsen ovenfor. Til sammen er avsetningen på sletta mellom fem og ti meter tykk. At sandlagene er i tett kontakt med marineleire vises av den høye saltgehalten i vannet som kommer ut av bakken. Utvasking av salt fra marineleire er måten leire blir «kvikk» på.

Etter hvert som landet hevet seg har Lysakerelva gravd vekk istidens avsetning ved Lysejordet. Nå går elva i stryk over flere magmaganger som krysser elva

For å forstå hvorfor sletta ble så temmelig flat, er det ikke nok å vise til svake tidevannstrømning i den grunne, nærmest avlukkete bukten. Da landet fortsatte å heve seg skulle sletta blitt erodert litt etter litt og dannet en helling mot sør. Men i sydenden av sletta går det en magmagang på tvers av elva. Vi ser ikke dens forlengelse mot øst, men den fortsetter nok opp mot turveien til Kvernfareet. Bak denne har sand og leire blitt holdt tilbake. Umiddelbart sør for magmagangen har en liten sidebekk, med hjelp fra elva i flom, maktet å vaske vekk leire, sand, og steiner og etterlatt seg en myr med enormt biologisk mangfold.

På bærumsiden finnes flere terrasser i samme nivå, 58,3 meter over havet, som storsletta på Lysejordet. Sletta på Lysejordet steg over havnivå for ca. 6500 år siden. Det var fra den tiden at Lysakerelva begynte å skjære sitt løp ca. 12 meter ned i slettas vestre kant.

Elva kom brusende ut av sitt juv, og over den lange Ullern-Haslum-magmagangen som dirigerte strømmen mot vest siden av sletta. Den vasket vekk leire og små steiner langs et direkte løp som følger svakhetssonen som isen hadde gravd dypt i. Elvebunnen i dag består av store og mellom store steiner mellom rester av de nedslitte magmagangene som krysser elva. Mindre steiner er vasket nedover og bort. Mange ligger ved badestedet Sandbonn hvor elva renner noe roligere.

Mennesker kommer

Mens havet fremdeles sto oppover dalen, vokste det salttolerante planter⁹ på den nyss avdekkete kyststripen. Etter hvert som havvannet fjernet seg, kunne skogstrær spire i ett tynt humuslag og få rotfeste ned i leiret og i sprekker i skiferlagene. Klimaet var ganske varmt i flere århundrer, men kjølnet igjen slik at barskog tok over fra løvskog. Barnålene gjorde humus surere. Surheten kom seg ned i skiferlagene og løst opp kalken. I dag når

⁹ Ulf Hafsten, *Oslo-trakten i 10 000 år*, Universitetsforlag, 1963

det graves dypt i skiferen ser man at den er forvitret ned i to til fire meter under bakkenivå.

Til enhver tid mens landet steg var bare den smale stripen rundt sjøkanten som var åpen for ferdsel. Langs denne stripen vandret det mennesker.

Innvandring i steinalder

Under utbyggingen av boligfeltene rundt Lysejordet er det gjort spredte funn av steinalder verktøy. Disse er deponert hos Historisk museum.

I 2009, like sør for Lysejordet i en høyde på 80 meter over dagens havnivå, fant Oslo kommunes arkeologer flere steder hvor aske og brente bein og nøtter anviste boplasser¹⁰. Disse lå under ca. 40 cm med humus på flate partier rett ved bratte dalsider. Det er lett å danne seg et bilde av boplassene liggende på små odder omgitt av hav på tre sider. Havet lå 79 meter over dagens havnivå for ca. 8000 år siden. På den tiden steg landet med ca. to meter per århundre. Observante mennesker som levde til å bli 40 år ville lagt merke til at nytt terreng var blitt til, f.eks. ved at «holmen» mellom Kvernfareet og Lyseskrenten ble landfast.

Jernalder

I området rundt Lysejordet er det gjort to vesentlige funn fra jernalderen.

Myntfunn

Et funn av jernbarrer i bakken ovenfor stedet der en smie lå ved bekken som rant ut i myra som i dag er Ullern idrettsplass. Barrene er oppbevart på Historisk museum.

Gravplasser

Tre graver fra jernalder finnes på Kvernveien 11 D¹¹. Gravplassen er på toppen av en ås med vidt utsyn over Lysakerfjorden og Fornebulandet. Tross to runder med arkeologiske undersøkelser er det ukjent hvorvidt åsen hadde status utover å være gravplass.

Kirkens tid

Som del av Ullern gård var Lysejordet klostergoods fra middelalderen. Fra klosteret ble stiftet i midten av 1100-tallet kjøpte de opp eller tok imot jord som gaver. Nonneseter kloster i Bergen disponerte grunnen inntil den ble delt med Hovedøya kloster i 1357. Ved reformasjonen ble Ullern gård kongens eiendom.

Cistercienser-ordenen var særlig dyktig til å bruke vannkraft. Gårdskvernen kom til Norge omtrent samtidig som munkene, uten at det er bevis for at de brakte teknikken fra England.

Kongen selger

En del av Ullern gård ble kongelig gods ved reformasjonen i 1537, resten

¹⁰ Leif Håvard Vikshåland, Fredrik Bratlie, Dag-Øyvind Engtrø, *Arkeologisk Registrering – Lysakerelva turvei delstrekning F*, Byantikvaren i Oslo, Saksnummer: 08/1018, 2009

¹¹ <https://www.kulturminnesok.no/kart/?q=Kvernveien%2011,%20Oslo&am-county=&lokenk=location&am-lok=&am-lokdating=&am-lokconservation=&am-enk=&am-enkdating=&am-enkconservation=&bm-county=&cp=1&bounds=59.93238226085135,10.635800957679749,59.93100882292754,10.637946724891663&zoom=18&id=f0bdabea-541c-11eb-818d-005056bf3d73>

tilhørte fortsatt kirken. Kongen solgte sin del i 1663, og gården ble samlet igjen i 1674. I 1740 ble den delt i Øvre og Nedre Ullern. Hoffsjef Hermann Severin Løvenskiolds kjøpt Øvre Ullern i 1866.

Jordbruk

Gården var en matprodusent for Oslo med daglig leveranser av ferske melkeprodukter. Den var drevet av husmenn fra flere plasser på gårdens grunn, bl.a. *Rolighetsbråten*.

Rolighetsbråten

Denne plassen finnes først på kart fra 1864. Kart fra 1808 viser bare skog mellom plassen *Bjørnli* (Ullern idrettsplass) og *Luggerud* (under Søndre Rød gård, ved Røa idrettsplass). Med «bråten» i navnet kan det tydes at jordene ble ryddet ved å brenne av restene etter skogen som med all sannsynlighet var hogget og fløtet ned til sagene på Jar. Da Ullern mølle ble anlagt ble en del av plassens areal havnegang for hestene som betjente mølla og ellers slått for høy til å fore dem.

Lyse på Rolighetsbråten

Emil Lyse overtok Rolighetsbråten i 1926 og utvidet stua. Han hadde dyr på beite, men under okkupasjonen ble det dyrket poteter på sletta. Dyrkingen ble antakelig begrenset til den nordlige delen av nedre sletta gitt at snøen kan ligge helt til juni i skyggen av skogen mot sør.

Tunet hadde adresse Vækerøveien 110A inntil stua og driftsbygningene ble revet i 1985.

I dette, det tidligste luftfotoet (1937), går en ny vei fra *Rolighetsbråten* til *Roligheten* forbi stallen og låven og videre ned til sandtaket før den tar en krapp sving for å fortsette sørover og oppover langs dalsiden. Gamleveien går midt i akebakken.

Ullerns Nordmark

Nord for Rolighetsbråten forble det en skog som folk på Ullern kalte for *Nordmarken*. Tre bekker rant ned fra Ullernåsen gjennom denne skogen som sto inntil borettslagene Lysejordet, Elvefaret og Rønningen ble bygget fra 1976. Bekkene ble lagt i rør som ligger under grønne partier gjennom boligområdet.

Møllebruk

Det finnes ikke kart fra perioden mellom 1808 og 1864, men en mølle på Øvre Ullern gård er notert i 1848¹². Siden det ikke er noe annet sted langs Ullerns elvestrekning (som strakk

¹² Jens Kraft, Historisk topographisk Haandbog over Kongeriget Norge Utarbeidet af Jens Kraft: Dyward 1848, s.34

seg fra dagens Bærumsveien i sør til Elvefarets løkke i nord) som gir adgang til elvebredden, må kvernen har stått på Rolighetsbråten. Det har vært en gårdsvei ned akebakken fra den daværende Bogstad allé allerede på 175 år siden. Den veien kan så vidt anes i bakken ovenfor stien som fører direkte til varmestua.

Stormølla ble bygget i 1866. Den ble drevet på kommersiell basis med korn hentet fra innskipningshavnen på Vækerø, og med levering av mel til et Christiania i rask vekst. Axel Løvenskiold¹³ forteller at dette krevde stort hestehold for å levere inntil sju laster med mel per dag. Mølla hadde egen stallmester med stall ovenfor *Roligheten*, der hvor grusbanen ligger i dag. Til tross for at arbeidsstokken fikk forsyne seg av bygningsmaterieell da mølla ble lagt ned i 1913, er steinfundamentet stort sett intakt¹⁴. Steinene er gjenkjennelig i et fotografi av A.B. Wilse fra 1929. Den 25-meter lange støttemuren var grunnmur for et toetasjes hus bygget over en 250-kvadratmeter stor underetasje hvor mekanikken sto og overførte kraft fra vannhjulet til kvernene. Vann kom langs ei renne fra et magasin bak en 3 ½ meter høy steinkistedemning utført i skåret tømmer. Demningen sto frem til tidlig på 1950-åra.

Utfra vannfallet mellom demningsstedet og mølla, og fra størrelsen på hjulhuset kan det anslås at mølla disponerte en effekt på ca. 6 kW, nok til å dreie seks kvernsteiner og drive kran og annen innvendig transport.

Roligheten

Huset ble bygd samtidig som mølla. Det var tre boligenheter, to i annenetasje og én i første. Møllermesteren og stallmesteren fortsatte å bo her frem til 1950-åra.

Sandtak

På 1930-åra ble det tatt sand ut fra bakken nedenfor *Roligheten*. Denne virksomheten er synlig i luftfotoet fra 1937.

Fortetning

Frem til 1925 var det bare en stue i skogen sør for Rolighetsbråten. Den sto i veiskillet mellom Vækerøveien og «Kvernveien» som den nyere veien ned til mølla het. Langs Sportsveien som fra 1923 ledet ned til Ullern idrettsbane kom det bolighus i årene før krigen.

Bankbyen

En vesentlig fortetning rundt Lysejordetkom med *Bankbyen* i 1952. Bankfunksjonærenes forening fikk kjøpt en tomt på vel 40 dekar fra Øvre Ullern gård. Mellom Lysehagan og dalsiden mot Lysakerelva eller sletta på Lysejordet ble det bygget vel 80 rekkehus, kjedet i grupper fra tre til fem boliger etter husbankmalen på 85 kvadratmeter. Samtidig ble flere større tomter i området utparsellert slik at, innen 1960, var de sør- og østsiden av Rolighetsbråten bygget ut.

¹³ Axel Løvenskiold, *Ullern gårds historie*, i kommisjon hos Aschehoug, 1959

¹⁴ Ullern mølle i Blaagulkatalogen: https://lvv.no/Blaagul_Intro.htm

Borettslagene

Nord for Rolighetsbråten sto skogen på Ullerns *Nordmark* frem til 1976 da OBOS begynte å bygge en av byens største og mest ettertraktete boligstrøk. Det ble delt i to borettslag *Lysejordet* og *Elvefaret*, med en tredje, *Rønningen*, hovedsakelig på østsiden av Vækerøveien. Med 228 boenheter i Lysejordet borettslag som nærmeste nabo ble gårdsdrift på *Rolighetsbråten* vanskeligere, selv om den begrenset seg til hestehold. Stallen ble revet og i 1984 ble tunet bygget ut med seks boliger.

Lysejordet Grendehus

I 2009 ble varmestua heiset opp 10-15 cm som en del av renovasjonen foretatt av en stor gjeng frivillige. Stua ble døpt om til Lysejordet Grendehus. I nesten et tiår ble Grendehuset et mye brukt lokale for beboere, foreninger og skoler i nabolaget. Men kostnadene med å reparere hærverk og med å være tilkoblet el-nettet steg, mens bruken og leieinntektene gjorde det ikke. Utvaskingen rundt pålene fortsatte og i 2019 ble stua igjen hevet.

Lysakervassdragets venner vurderte å overta ansvaret for stua, men måtte være sikker på at foreningen fikk bruke huset. En henvendelse til kommunen om dens status avslørte at det ikke lenger var lovlig å bruke det som møtested fordi biotoalettet ikke kunne godkjennes.

Infrastruktur

Lysejordet krysses av flere veier, stier og rør.

Veier

Et kart fra 1864 viser grovt en vei fra tunet på Rolighetsbråten og ned til mølla. Veien gikk ikke om *Roligheten*. Veien var bratt. Den klatret fra 55 meter over havet ved mølla til 110 meter over en veilengde på 350 meter. Denne 17% stigningen var for bratt for annet enn en pakkhest.

På et manuskriptkart fra 1879, vises denne veien samt en vei som følger dalsiden oppover mot sør og som svinger via strekninger av dagens Kvernfare, Lysehagan og Kvernveien til møtet med Vækerøveien (ved Bjørnslettveien). Den nye traséen benyttet en lavere overgang på 96 meter over havet som lå vel 600 meter fra mølla, en stigning på bare 7 %. Denne veien har blitt dagens turvei. Den ble nok utvidet og forsterket da lastebiler skulle hente sand fra sandtaket i 1920-åra.

Veimønsteret ble endret igjen i 1956 da veien ble lagt om Roligheten og videre ned til sletta i forbindelse med legging av et avløpsrør.

Veiene er blitt til turveier, men brukes til transport ned til sletta tross for at veikantene er utvasket. Turveien mot Kvernfare burde også kunne brukes i nødssituasjoner, men er sperret av lavt hengende grener og en ødelagt bom.

Avløp

Klager fra fiskeforeningen over vannkvaliteten i Lysakerelva førte til vedtak i 1949 om at kloakk fra septikktanker på Røa skulle samles i rør og føres ned til et felles utløp i Lysakerfjorden. Dette store prosjektet ble fanget på luftfoto i 1956 da grøften over Lysejordet var nygravd. Bekken som rant i akebakken og ned til elva ble også lagt i rør. Dessverre ble ikke denne rørleggingen dokumentert av kommunens etater med flere uheldige følger.

Selve avløpsrøret ligger grunt under terrenget nederst i akebakken. Nivået er bestemt av det bratte terrenget i dalsiden sør for sletta.

Traséen til avløpsrøret er i lange strekninger også

turveien langs Lysakerelva. Akkurat ved Lysejordet danner den to alternative stier inn mot området. Den ene, nordfra, følger tomtegrøftet til *Roligheten*. Den andre, sørfra, binder sammen unnarennet til Kongebakken med en forlengelse av den opparbeidete turveien som fører til Fådpassasjen. Denne avløpsledning skal oppgraderes i 2025 med polymerforing. Det at dette trengs, ble vist da kloakk sprutet opp av akebakken under et kraftig regnvær i 2017.

Brua

Gangbrua over til Bærum er bygd på 1970-åra uten at det finns dokumenter på det. Mangelen på dokumentasjon er en grunn til at det tok så lang tid å reparere flomskaden fra 1987. Bærum kommune ordnet forlengelse av brua over det utvaskete partiet på høsten 2024.

Idrettsbruk

Sletta var bunnen av unnarennet for et av Oslos første skihoppkonkurranser, i 1882 med kong Oscar II til stede. Begivenheten ble markert 100 år senere med et barnehopprenn i «Kongebakken». Dette ble fulgt opp i flere år. I dag er hoppbakken en bratt snarvei opp til turvei fra sydenden av sletta. En 40-år gammel krattskog står tett innpå.

Lysejordets akebakke var åstedet for flere skolemesterskap på ski på 1950- og 1960-åra. De lokale skolene: Bestum, Lilleaker og Huseby konkurrerte i både slalåm og langrenn. Om hoppbakken også ble tatt i bruk vites ikke.

Alle løpstraséene til det årlige Elveløpet som starter på CC Vest og har målområdet på Ullern idrettsforeningens baner går over Lysejordet.

Luftfoto 1956 viser graving for avløpsledning. Stallen og låven på Rolighetsbråten og demningen til Ullern mølle er revet.

Skitrekk og varrestua

Med utbyggingen av Lysejordet var det grunnlag for Tomm Murstad å etablere et skitrekk i bakken. Det var et samarbeid med Ullern idrettsforening. Foreningens ungdom betjente trekket. Mange lokale barn tok slalåmtimer etter skoletiden.

Det kom krav om varrestue og tillatelsen til å bygge en ble gitt i 1978. Selve huset ble skjenket til idrettsforeningen av utbygger Selvåg. Det ble satt opp på påler slik at bekken kunne renne i rør under huset. Siden varrestua fikk strøm lagt inn har det stått lysstolper midt i bakken, som et ekstra faremoment.

Skitrekket ble demontert ca. 1990, men flere elementer sitter fast øverst i bakken og utgjør dessverre en fare for aking.

Røret med bekken lekker flere steder, blant annet ved varrestua hvor vannet vasker bort leire rundt flere påler. Det har gitt varrestua en betydelig slagside.

Fotball

Gjennom 1980 og 1990-åra holdt Ullern IF fotballtrening for de yngre årsklassene på sletta. Det var lagt ut målstativer til to mindre baner.

Vannet var et stadig problem. Leire holder på regnvann. Fra sig i dalsiden strømmer det vann etter regn. Forsøk på drenering med rør lagt tvers over sletta hjalp lite fordi leiret hindret regnvannet i å sige til dreneringsrørene.

Padleklubb

Elvepadling i Lysakerelva var meget populær på 1990-åra. Når vannføringen i elva ligger mellom 8 og 15 kubikkmeter per sekund er det nok vann til å komme gjennom strykene, og ikke så mye at man slår seg i brulegemene på Melum eller Lysejordet. Oslo Padleklubb hadde varrestua som klubbhus i tiår frem til 2005.

Skolebruk

Skolemesterskap på ski ble det slutt med da skitrekket ble installert. Det var på en tid da konkurranseidrett ikke lenger ble ansett som skolens oppgave.

En skoleklasse ved varrestua på en vinters dag.

Men det kom det et nytt behov, for utendørs læringslokaler.

Montessori Lyse

Den gamle Villa Lyse i Hoffsjef Løvenskiolds vei ble overtatt av Montessoriskolen i 2002 og snart tok skolen i bruk sletta som læringsarena. En avtale med Ullern idrettsforening om bruk av varmestua ga skolen et bra tilbud. Det ble også et samarbeid med Lysakervassdragets venner om aktivitetsposter med elevoppgaver rundt sletta.

Lilleaker

Selv om skolen ligger sør for T-banen satset Lilleaker skole på uteskole ved å sette opp en lavvo sør på sletta. I ti år kom det klasser for både lek og undervisning. I mange år gikk det bra å ha lavvoen stående hele året, men det ble «oppdaget» som et overnattingssted i sommerferien. Duken ble fjernet etter sommeravslutning for å unngå de uønskete forhold som oppsto. Dette førte til tap av teltstolpene som var blitt stående, og det ble slutt på det som hadde vært et kjærkomment tilbud for Lilleakerelvene.

Lysejordet

Det er grupper fra aktivitetsskolen på Lysejordet skole som sender de flest elever til sletta og skogen omkring. Det holdes også skoletimer der for både enkelklasser og hele trinn.

Bjørnsletta

Bjørnsletta har en vanskelig vei til Lysejordet med kryssing av Vækerøveien som en vesentlig hindring. Som Lysejordet, bruker også Bjørnsletta skole sletta til klassevise utflukter.

Ungdomsskoleavslutning

I tiåret frem til pandemien i 2020 var det tradisjon for 10.klassinger å arrangere «døgnfest» på sletta i deres siste uke på grunnskole. Det begynte pent, men inntog av kraftige batterier til lydanlegg gjorde seansene stressende for beboerne omkring sletta som fikk lyden rett inn i soveromsvinduet. Dalsidene gjør sletta til et amfiteater som kringkaster lyden opp til de nærmeste boligene på begge sider av elva. Det er denne erfaringen som får naboene til å tvile på muligheten til å stenge inn anleggsstøy uten å bygge høye lydbarriere.

Ryddekulturen etter festene sviktet også. De første årene tjente ryddemannskapet fra Lysakervassdragets venner et par hundrelapper i pant, men så ble det «smart» å klemme bokser og plastflasker og knuse glassflasker.

Kanskje like greit at noen tradisjoner dør ut!

Barnehagene

Det finnes ikke noe koseligere syn enn et tog med småunger i støvler og med ryggsekker på veien ned til sletta på formiddagen. De leker i en time eller to og spiser sine matpakker før de toger oppover igjen. Leken er fri, inne i skogen eller nede ved bekken. Alltid med en voksen som holder et øye med de små.

Forhold i dag

Grunnvann

Sletta på Lysejordet er våt. Ikke bare tar det imot inntil 1100 mm nedbør i året på sine egne 49 dekar. Det mottar også grunnvannet fra et mye større område på Ullernåsens vestre skråning. På grunn av magmagangene i nord og i sør (se geologikartet), som fungerer som skott i en båt, kommer det også grunnvann fra ca. 200 dekar på østsiden av Vækerøveien. Dette vannet havner ganske dypt i skiferen og under såpass høyt trykk at det kommer til overflaten i store mengder når man borer etter grunnvarme.

Etter perioder med mye nedbør pipler det fra bakken i flere forskjellige høyder tre-fire steder i akebakken og i dalsiden øst for sletta. Dette er i tillegg til det stadige siget fra sletta ned mot elva. Sigene er kilder til små bekker, to som renner forbi varместua til elva og to som renner ut på sletta. Leggingen av avløpsrøret over akebakken i 1955-6 endret dreneringen på Lysejordet. Den ene magmagangen, den som er avbildet 50 meter sørøst for varместua, ble sprengt bort over en 10 meters lengde. Bak denne gangen ligger en sandrik terrasse som var holdt tilbake av magmagangen da terrenget hevet seg ut av havet. Magmagangen dirigerte nedbør og grunnvann mot sandterrassen og videre mot bekken som rant ned i akebakken. Etter bortsprengningen begynte vannet fra sandterrassen å sige mot sletta og laget etter hvert sitt eget bekkeløp. Etter større nedbørsmengder kan siget renne med et par liter per sekund og lage store dammer på sletta.

Dalsiden i øst

Langs slettas østre side stiger terrenget bratt opp mot bebyggelsen i Kvernveien og Bjørnerabben. Det er 35 til 40 meter opp fra nedre sletta som ligger på 58 meter over havet. Flaten nederste i akebakken er på 64 meter. Den sandrike terrassen strekker seg fra akebakken og sørover til magmagangen i en jevn stigning fra 71 til 73 meter. Innenfor terrassen består dalsiden av en lettforvitret skifer. I vinkelen mellom magmagangen og dalsiden ligger det en liten deltaavsetning hvor overflatevann har vasket ut leire langs med nordsiden av magmagangen, antakelig da havet sto inn hit. Umiddelbart sør for magmagangen er det en lignende avsetning som siger ut mot turveien. Langs hele dalsiden viser trærnes helning at leire fremdeles siger nedover.

Skog

Skogen rundt sletta og på sørsiden av akebakken varierer veldig i alder. Området ble beitet eller slått frem til 1976 slik at bare den ytre randen, langs med elva og øverst på dalsiden er særlig gammel skog. Den hadde vært utsatt for vind av orkanstyrke som blåste opp over dalen i 1906 og vellet eller knekte alle trær av noen størrelse. Trærne som overlevde er nå vel 120 år gamle, noe som for gran er forventet levealder for isolerte trær. Kommunen holder godt øye med grantrærne og feller dem som står nær turstiene så snart de viser svakhetstegn.

På dalsidene er det lindeskog. På de tidligere beiteområdene som har vokst til siden 1970, for eksempel på den sandrike terrassen i dalsiden, er det mye osp som har vokst gjennom en underskog av hassel. På det mest sandrike partiet har ingen trær greidd å etablere seg på 55 år.

Gamle beitemark

Både på sletta og i akebakken har det beitet både kyr og hester. I femti år var Roligheten viktig som havnegang for de mange hestene som trakk korn og mel mellom Vækerø, Christiania og mølla. De brakte med seg frø fra hele distrikt. I kantene på den gamle beiteområdene hvor ikke klippemaskinene (selv ikke de nye, fjernstyrte) rekker, finner selv en legmann mange forskjellige gressarter og urter.

Det er dessverre to planter som det må arbeides hardt for å begrense. Russekål som er en innvandrende art fra steppene, kommer med klimaendringen og trives altfor godt. Ullborre kom med en last hageavfall som ble dumpet nederst på akebakken midt på 1990-åra og ble til en klynge borreplanter. I noen år tiltrakk standen med borrar store flokker med småfugl som igjen tiltrakk spurvehauken. Innen et tiår hadde ullborre spredte seg med mennesker og deres firbeinte venner langs stiene og opp til gatene omkring.

Et av Lysakervassdragets venners første prosjekter var bekjempelse av ullborrer rundt sletta og varmestua og langs stiene nær elva. Det er en seiglivet art hvis frø kan spire selv etter flere tiår. Ingen borre som har spiret rundt sletta har satt frø de to siste tiåra. Bymiljøetatens program for klipping akebakken er lagt opp for å bekjempe både russekål og ullborrene. Klipping av sletta skjer hver annen eller tredje uke gjennom sommerhalvåret. Gressmarkene på Lysejordet er fullverdig dyrkningsjord særlig på sletta hvor jordsmonnet er rikt med klare tegn på at den er tidligere vært pløyd til en dybde på en halvmetr. Kontrollert beiting med kyr ble foretatt sent på 1980-åra uten problem.

Dyr

Rev, rådyr og grevling er de største dyrene som holder til på Lysejordet. Rådyr skjuler seg oppe i skogen om dagen, og kommer frem til å beite i bakken på morgen og kvelden. Rev streifer ofte igjennom området og grevling har hi høyt opp på dalsiden øst for sletta. Ekorn er det flere av, men med utbyggingen de siste årene har mange gamle bartrær forsvunnet i nabolaget så antall ekorn har gått ned. Hassel er en annen viktig næringskilde for ekorn. Spor etter skogmus er lett å finne i sporsnøen rundt trestammer.

Fuglene som holder til i dalsiden mot øst inkluderer flaggspett, grønnspett, kattugle og dvergugle. Spurvhauk og hønsehauk finner gode jaktmuligheter særlig når gressfrø tiltrekker småfugl. Gjerdesmett, fossekall, erle og vintererle trives langs elvas bredder.

Slettas plass som et område hvor hunder kan luftes fritt må fremheves. Annethvert menneske som besøker sletta daglig, har med seg hund. Konflikt med rådyrene ses ikke ofte.

Ullern mølle

Restene etter Ullern mølle ble gjort mer tilgjengelig som en innsats for Oslo Miljøhovedstad 2019 ved å skjære en sti med trinn ned til det lavere nivået og rydde krattet og noen større falne trær. Da ble det oppdaget at støttemuren fortsatt heller utover i nordenden. Der er muren særlig utsatt for vannsig ovenfra. Helning ble målt til 20 cm i 1995 og 28 cm i 2019.

Krattet vokste fort opp igjen og flere trær har veltet eller knekt siden ryddingen slik at mølla ikke lenger er lett tilgjengelig.

Varmestua

Siden det siste oppheisingsarbeidet i 2019 har varmestua fortsatt å sette seg slik at enkelte bord i utepanelet er sprengt løs. Veggene har vært utsatt for nedtagging, et vindu er knust og det har vært innbrudd for å lage fest. En annen gruppe presterte å sette igjen en glødende engangsgrill rett på terrassen sent på kvelden. Ulmebrannen ble oppdaget morgenen etterpå av en som gikk med hunden. Brannvesenet måtte sage opp terrassegulvet for å hindre at varmen spredt seg fra bjelken til resten av huset.

Varmestuas fremtid er dermed usikker. Der hvor den nå står vil den fortsette å sette seg. Den kan heller ikke tilknyttes avløpssystemet derfra. Plasseringen er ikke den eneste som forårsaker forfallet. I hele området i bunnen av akebakken er det dypt med leire. Husets tak er for tungt for et hus som står på påler som ikke når ned til fastfjell. Ei ombygd stua, bedre plassert i forhold til avløpssystemet, vil kunne benyttes av skolene, barnehagene og andre. Så lenge stua står ubrukt, vil hærverket fortsetter.

Adgang til Lysejordet

Bilveier

Lysejordet benyttes av store skoleklasser og til andre arrangementer. Ut fra et beredskapshensyn bør nødetatenes adgang være mulig året rundt. Sommerstid gir veien forbi *Roligheten* (Vækerøveien 110 B) adgang for personbiler og mindre varebiler. Veien er imidlertid kraftig utvasket i svingen akkurat ved *Roligheten*. Tyngre biler sliter også når området er vått fordi de asfalten er smal og jordet ved siden av blir bløtt. Vinterstid, når veien er isete, er den 1:5 gradienten ufremkommelig.

Alternativet er grusveien fra Kvernfare 13. Denne veien er stengt med en ødelagt bom (låst med kommunens standardnøkkel). Om veien er bred nok hele veien til sletta for en ambulanse eller brannbil, er tvilsomt. En del hasselgrener må fjernes og noen små utrasinger ryddes vekk eller fylles inn.

Turveier og -stier

Den offisielle turveien A1 følger kjerreveien fra Kvernfare til sletta foran varmestua og videre mot elva før den svinger nordover. En alternativ tursti går fra enden av den opparbeidete turveien i sør ned en bratt bakke, langs avløpsledningen til unnarettet på Kongebakken og ned til sletta eller til brua. Denne stien er vanskelig om vinter. Nordover følger en sti avløpsledningen langs *Rolighetens* gjerde. (Se kartet på neste siden!)

1	Kongebakken
2	Steinalder boplass
3	Gangbrua til Bærum
4	Ullern mølle
5	Varmestua/Grendehus
6	Jernalder grav